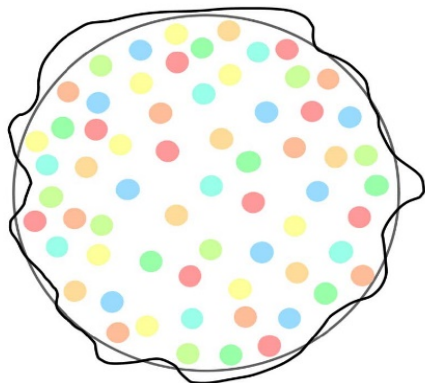

Tussentijds Bericht

Onderzoeksplaats Sociale Inclusie en Levensbeschouwing van Mensen met een Verstandelijke Beperking

De Onderzoeksplaats Sociale Inclusie en Levensbeschouwing van Mensen met een Verstandelijke Beperking onderzoekt de bijdrage van geloofsgemeenschappen aan sociale inclusie van mensen met een verstandelijke beperking. De onderzoeksplaats maakt onderdeel uit van de Bijzondere Leerstoel Diaconaat.

Onderzoeker dr. André Mulder

DE TOCHT IS BEGONNEN

Op 1 januari begon ik een nieuwe reis als onderzoeker. Ik betrad het landschap van de zorg voor mensen met een verstandelijke beperking. Dat is voor mij vooral een nog onontgonnen terrein, dat ik wel heb gezien toen ik met Ruth Hessel het boekje *Gewoon of Beperkt?* schreef, maar dat ik op inhoudelijke gronden in 2014 nog op afstand hield. Ondertussen heb ik veel gezien en gehoord, door inspirerende en informatieve gesprekken met geestelijk verzorgers, vrijwilligerscoördinatoren, predikanten en onderzoekers. Ik bedank iedereen die ik sprak voor het enthousiasme waarmee deze onderzoeksplaats is begroet en voor het openhartig delen van kennis en ervaringen. Dat heeft me goed op streek geholpen.

In dit *Tussentijds Bericht* vertel ik over de vorderingen van mijn werk op de onderzoeksthema's. Doel van de onderzoeksplaats is de sociale inclusie van mensen met een verstandelijke beperking te bevorderen en daarbij de rol van geloofsgemeenschappen -christelijk, islamitisch of anders - centraal te stellen in het onderzoek. Sociale inclusie betekent het onderhouden van sociale relaties, het behoren tot een gemeenschap vergezeld van de ervaring ergens echt bij te horen (*belonging*).

Landelijk beeld: gemengd beeld

Op basis van de meer dan 20 gesprekken die ik inmiddels heb gevoerd heb ik een beeld gekregen van hoe de relatie tussen geloofsgemeenschappen en mensen met een verstandelijke beperking volgens geestelijk verzorgers er uit ziet.

Het dominante plaatje is dat kerken van goede wil zijn, maar dat de intensiteit van de betrokkenheid op de groep mensen met een verstandelijke beperking op veel plekken is afgenomen. Contacten gaan vaak over participatie in kerkdiensten - hetzij in de lokale geloofsgemeenschap - hetzij op de instelling, het regelen van ambtsdragers en het verzorgen van vervoer. Ook worden er door lokale kerken activiteiten georganiseerd gericht op gesprek of geloofsonderwijs. Op een enkele plaats worden vrijwilligers geleverd voor projecten zoals een processie of bedevaart. Het dominante plaatje laat vooral activiteiten zien die gericht zijn op inclusie in de geloofsgemeenschap: erbij horen als gemeentelid. Het plaatje is ook een beetje zorgelijk: er lijkt een neerwaarts proces te zijn. Het aantal 'bijzondere' diensten neemt af; niet altijd lukt het meer 'officiële' kerkdiensten te organiseren; er treedt vergrijzing op onder de vrijwilligers. Over moskeeën hoorde ik tot nu toe nog niets.

Er is nog een plaatje, minder scherp maar het is er: kerken die meer doen en bijvoorbeeld een soos organiseren voor mensen met een verstandelijke beperking. Of kerken die een groep vrijwilligers aanleveren om op de naastgelegen instelling als maatjes te helpen. Of een geloofsgemeenschap die muziekavonden organiseert op de instelling in de kerk voor bewoners, familieleden, mantelzorgers en personeel. Soms werken kerken samen om kennis te delen over een inclusieve kerk, zoals in Friesland.

Over dit tweede plaatje hoorde ik minder verhalen dan over het eerste. Maar ze waren er wel!

Overal waar ik kwam werd daarnaast aangegeven dat de behoefte aan extra

aandacht en aan netwerkvergroting onder mensen met een verstandelijke beperking groot is. Veel cliënten zijn eenzaam, juist ook als ze niet in de instelling wonen. Er zijn vrijwilligers nodig, soms wat meer, op ander plekken wat minder, maar nodig zijn ze. Er zijn veel mogelijkheden en veel ideeën voor sociale inclusie.

Vervolg

1. Om deze indrukken, die gebaseerd zijn op een beperkt aantal gesprekken, te bevestigen of te laten corrigeren zal ik in samenwerking met de Werkveldraad Mensen met een Beperking van de VGVZ in het najaar een landelijke online enquête uitzetten onder geestelijk verzorgers. Alle geestelijk verzorgers die werkzaam zijn in dit werkveld kunnen hieraan meedoen.
2. Hiernaast zou ik graag willen onderzoeken hoe het gaat op de plekken die al eerder beschreven zijn in boeken als *De Ronde Kerk*; *Geloven in inclusie*; *Onwijs Gaaf*; *Van en Voor Allen*. Bestaan ze nog? Wat gebeurt er als het gaat om de ontmoeting met mensen met een verstandelijke beperking?

Praktijkonderzoek: inspirerende praktijken en praktijkvernieuwing

Om nieuwe praktijken te ontwikkelen is het verstandig om te weten wat werkt en wat niet werkt. Er zijn in het land diverse voorbeelden van waar het lukt: gelijkwaardige en betekenisvolle ontmoetingen tussen mensen met en mensen zonder een verstandelijke beperking. Wat zijn de 'succesfactoren', de kenmerken van deze praktijken? Andere geloofsgemeenschappen kunnen hieraan ideeën en principes ontlenuen hoe zij in hun eigen context op hun manier contacten kunnen leggen of uitbreiden met mensen met een verstandelijke beperking. Tot nu toe heb ik vooral literatuur bestudeerd, over

Protestantse Theologische Universiteit

Dr. A. Mulder, Senior Researcher Endowed Chair of Diaconia

M (+31) 6 19074096

E a2.mulder@pthu.nl | www.pthu.nl | [LinkedIn](#)

geloofsgemeenschappen, maar ook over niet religieus gebonden projecten. Daaruit wordt al wel wat duidelijk. Maar de literatuur over kerken is overwegend al wat ouder en dient geactualiseerd te worden.

Vervolg

1. Daarom wil ik in het nieuwe collegejaar studenten uitnodigen te participeren in de onderzoeksplaats door onderzoekjes te doen voor hun stage, of scriptie. Zij kunnen dan allerlei praktijksituaties beschrijven: Hoe zijn ze ontstaan? Welk doel hebben ze? Welke theologische visie draagt het project? Hoe worden wensen en behoeften van mensen met een verstandelijke beperking in kaart gebracht? Welke activiteiten worden georganiseerd? Wie trekt de kar? Wat valt er te leren over betekenisvolle ontmoetingen? Hoe ervaren mensen met en zonder een verstandelijke beperking de activiteiten? Hoe verloopt het contact met zorginstellingen? Deze onderzoekjes kunnen in een Kenniswerkplaats (zie onder) bijeengebracht worden waardoor krachtlijnen aan het licht kunnen komen.

2. Verder ben ik zelf op verzoek van de geestelijk verzorgers van 's- Heeren Loo in Noordwijk met hen begonnen aan een project speciaal gericht op jongeren met een lichte verstandelijke beperking. Samen zoeken we ernaar hoe geestelijke verzorging het best vorm kan krijgen speciaal voor deze jongeren, in verbondenheid met de PKN in Noordwijk. Er zijn al interviews geweest en vanaf september starten we een Leergemeenschap om samen met de cliënten en de jeugdwerker tot een nieuwe praktijkinvulling te komen. Dit project kan betekenisvol zijn voor meer geestelijk verzorgers in Nederland en is aangemerkt als Pioniersplek van de Protestantse Kerk in Nederland. Ik hoop daarover in een volgend Tussentijds Bericht meer te vertellen.

3. Een derde idee is om studenten Theologie/Levensbeschouwing en studenten Social Work de mogelijkheid te bieden kleinschalige (actie)-onderzoekjes op te zetten bij geloofsgemeenschappen die een stap willen zetten in ontmoeting met mensen met een verstandelijke beperking, in het zijn van een zorgzame

kerk en een inclusieve geloofsgemeenschap. Dat kunnen (theologische) onderzoeken zijn die verkennen wat de *opvattingen* zijn van gelovigen, bijvoorbeeld: Hoe denken we over beperkingen (mensbeeld/godsbeeld); Wat betekent voor ons diaconaat in relatie tot sociale inclusie? Hoe kunnen we kerk voor de buurt zijn? Wat zegt de Koran en wat zegt de Bijbel over mensen met een beperking? Welke geloofstradities/visies zijn helpend voor een inclusief perspectief en welke zijn belemmerend? Wat is een gemeenschap die mensen insluit? Ook kunnen het ontwikkelingsgerichte onderzoekjes zijn die mogelijkheden voor betekenisvolle ontmoetingen verkennen, ontwerpen, initiëren en evalueren. Dan gaat het om vragen als: wat zijn de behoeften van mensen met een verstandelijke beperking in de omgeving van onze geloofsgemeenschap? Welke mogelijkheden biedt ons gebouw voor nieuwe activiteiten? Welke talenten hebben we in onze gemeenschap die we kunnen benutten? Bij welke activiteiten kunnen we mensen met een verstandelijke beperking op een natuurlijke manier insluiten? Wat is er nodig om succesvol te communiceren met deze doelgroep? Hoe kunnen we zorginstellingen betrekken bij onze plannen? Welke bijdrage kunnen we leveren aan eenzaamheidsbestrijding? Welke geloofsvisie stuurt ons handelen aan?

Bijbellezen met Beperkingen

Er zijn veel artikelen geschreven over Bijbelteksten waarin mensen met een beperking voorkomen (lammen, blinden, doven, melaatsen). Weinig artikelen vermelden hoe mensen met een beperking zelf die teksten ervaren. Zeker de ervaring van mensen met een verstandelijke beperking is tot nu toe onderbelicht gebleven. In 2022 wil ik daarom proberen een project op te zetten waarin de ervaringen van de doelgroep

Protestantse Theologische Universiteit

Dr. A. Mulder, Senior Researcher Endowed Chair of Diaconia

M (+31) 6 19074096

E a2.mulder@pthu.nl | www.pthu.nl | [LinkedIn](#)

zelf in beeld worden gebracht. Ik noem dat project Bijbellezen met Beperkingen: ieder mens leest met een beperkte blik. In dit project wil ik stem geven aan de ervaring van mensen met een verstandelijke beperking. Ook hiervoor wil ik proberen studenten in te zetten om het project met geestelijk verzorgers op te zetten en de ervaringen van de doelgroep met een creatieve onderzoeksmethode in kaart te brengen.

Kenniswerkplaats

Vanaf 1 januari 2022 wil ik starten met de Kenniswerkplaats (KWP). In deze KWP werken studenten, professionals, begeleidend docenten en andere betrokkenen samen aan het onderzoeksthema: Sociale Inclusie van mensen met een verstandelijke beperking en de rol van geloofsgemeenschappen. In principe doen ze in dat in hun eigen context van werk of opleiding, maar in de KWP vindt kennisuitwisseling plaats zodat we van elkaar kunnen leren. Literatuur, vraagstellingen, interventies, evaluaties, visieontwikkeling en dergelijke kunnen met elkaar gedeeld worden. Ook kan in groepjes worden (samen)gewerkt. Als onderzoeker van de PThU kan ik - aanvullend op de ondersteuning van de opleidingen - extra begeleiding bieden in de vorm van persoonlijke coaching workshops, trainingen en tips. Zo hoop ik dat er een bloeiende onderzoekscommunity ontstaat die als een vliegwiel zal gaan werken voor meer inzicht in praktijken en voor vernieuwing van de praktijk.

Slot

De eerste stappen zijn gezet. Ik hoop dat veel mensen met mij mee willen lopen, zodat we - ook al is het heel bescheiden - een bijdrage kunnen leveren aan de kwaliteit van leven van mensen met een verstandelijke beperking. Dat is vaak geen gemakkelijke weg, maar wel een weg die het waard is gelopen te worden. Waar geloofsgemeenschappen zich open stellen voor mensen met een verstandelijke beperking zal er ook iets gebeuren met het karakter en de vitaliteit van de gemeenschap.

Graag tot een volgend bericht. Deze nieuwsbrief heb je ontvangen vanuit een eerder contact met mij. Voel je vrij om hem door te sturen naar iemand waarvan je denkt dat zij of hij interesse heeft voor dit onderwerp. Ook kan het zijn dat je bij het lezen van de oproep op de volgende pagina iemand of een organisatie in gedachten hebt. Schroom niet die persoon op de hoogte te brengen van de oproep. Alvast bedankt! Mijn dank geldt ook voor tips en ideeën die je met zou willen delen.

Mocht je een volgend bericht, dat over ongeveer 6 maanden verschijnt, niet meer willen ontvangen, geef dat dan even door via a2.mulder@pthu.nl

Bedankt en graag tot ziens!

André Mulder

PThU

Protestantse Theologische Universiteit

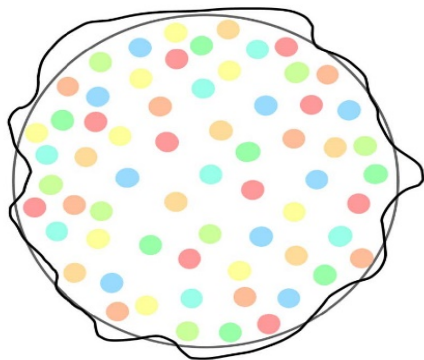
Dr. A. Mulder, Senior Researcher Endowed Chair of Diaconia

M (+31) 6 19074096

E a2.mulder@pthu.nl | www.pthu.nl | [LinkedIn](#)

Tussentijds Bericht

Onderzoeksplaats Sociale Inclusie en Levensbeschouwing van Mensen met een Verstandelijke Beperking

Oproep

Ik ben op zoek naar:

1. Studenten die een onderzoeksopdracht Voor stage of scriptie willen doen over het thema sociale inclusie van mensen met een verstandelijke beperking en de rol van geloofsgemeenschappen en gebruik willen maken van de voordelen van de Kenniswerkplaats. Mogelijke onderwerpen:
 - theologische en persoonlijke opvattingen over beperkingen
 - Bijbellezen met Beperkingen: het in beeld brengen van ervaringen van mensen met een verstandelijke beperking
 - ontwerponderzoek bij een lokale geloofsgemeenschap, bijvoorbeeld een stageplaats
 - beschrijvend onderzoek van inspirerende praktijkvoorbeelden
 - follow up onderzoek naar good practices: waar staan de kerken nu die vroeger inclusief waren?
 - (zelf in te vullen onderwerpen)
2. Kerken of moskeeën die op hun eigen plek initiatieven willen nemen om betekenisvolle ontmoetingen met mensen met een verstandelijke beperking te organiseren of vragen daarover willen onderzoeken
3. Tips over inspirerende praktijkvoorbeelden die kunnen helpen 'good practices' tot stand te brengen
4. Geestelijk verzorgers die willen participeren in het project Bijbellezen met Beperkingen
5. Ondersteuningsorganisaties of zorginstellingen die graag een project over dit thema willen opzetten

Voor meer informatie of het leggen van contact:

e-mail: a2.mulder@pthu.nl;
of bel: 0619074096

PThU

Protestantse Theologische Universiteit

Dr. A. Mulder, Senior Researcher Endowed Chair of Diaconia

M (+31) 6 19074096

E a2.mulder@pthu.nl | www.pthu.nl | [LinkedIn](#)